

Natomiast w grupie kontrolnej ubytki masy były wyższe i kształtowały się na poziomie 3,2%.

W badaniach przeprowadzonych przez Nagórna-Stasiak [24] wykazano, że dodatek witaminy E powoduje wzrost syntezy witaminy C w tkankach kurcząt poprzez podniesienie aktywności L-gulonoo- γ -oksydazy. Stymulowanie syntezy witaminy C przez jednorazową aplikację octanu α -tokoferolu wzmacnia również procesy antyoksydacyjne, zapobiega szkodliwemu działaniu wolnych rodników w organizmie ptaków oraz łagodzi skutki niekorzystnych czynników środowiska hodowlanego.

W podsumowaniu należy podkreślić, że witamina E odgrywa istotną rolę w żywieniu i profilaktyce zwierząt. Jej podawanie pozwala na uniknięcie niedoborów, które mogą być przyczyną zaburzeń w rozrodzie oraz prowadzić do osłabienia zdrowotności. Jako czynnik żywieniowy ma ona bardzo szeroki zakres oddziaływania, między innymi wpływa korzystnie na jakość pozyskiwanego surowca rzeźnego i dlatego jej stosowanie nie powinno być pomijane w technologiach intensywnego użytkowania zwierząt gospodarskich.

Literatura: 1. Barowicz T.: Trzoda Chlewna 2, 31-35, 2000. 2. Bartnikowska E.: Medycyna Wet. 4, 173-176, 1992. 3. Buckley D.J., Morrissey P.A., Gray J.I.: J. Anim. Sci. 73, 3122-3133, 1995. 4. Falkowska A., Minakowski D., Tywończuk J.: J. Anim. Feed Sci. 9, 271-282, 2000. 5. Fiedorowicz Sz., Lechowski R., Sawosz E.: Me-

dyцина Wet. 10, 694-697, 1999. 6. Finch J.M., Turner R.J.: Res. Vet. Sci. 60, 97-106, 1996. 7. Friedman A., Bartov I., Sklan D.: Poul. Sci. 77, 956-962, 1998. 8. Frrig M., Broz J.: Int. J. Vit. Nutr. Res. 54, 125-133, 1984. 9. Furowicz A.J., Czernomysy-Furowicz D., Dąbrowski W.: Medycyna Wet. 8, 344-346, 1993. 10. Grela E.R.: Medycyna Wet. 4, 259-262, 2000. 11. Grela E.R., Baranowska M.: Przegląd Hodowlany 5, 22-23, 1993. 12. Grela E.R., Kondek E.: Roczn. Nauk. Zoot., Supl., z. 6, 172-175, 2000. 13. Gorodeckij A., Poleżajewa W., Popow A.: Swiniewodstwo 1, 17-18, 1985. 14. Górecka R., Sikora J., Sitariska E., Osińska B., Dziekan P.: Medycyna Wet. 8, 535-538, 1999. 15. Honikel K.O.: Mięso i Węd. 6, 52-54, 2000. 16. Jakubowski K., Roszko E., Fitko R., Kowalski A.: Medycyna Wet. 6, 378-380, 1987. 17. Jakubowski K., Roszko E., Zieliński W.: Medycyna Wet. 5, 283-285, 1989. 18. Janik A., Barowicz T.: Trzoda Chlewna 7, 39-41, 1998. 19. Kasprzyk A., Baranowska M.: Trzoda Chlewna 12, 28-29, 1996. 20. Kozłowska-Wojciechowska M.: Wiad. Ziel. 5, 8-9, 2002. 21. Lauridsen Ch., Nielsen J.H., Henckel P., Sorensen M.T.: J. Anim. Sci. 77, 105-115, 1999. 22. Lipiński K., Tywończuk J.: Trzoda Chlewna 1, 44-47, 1999. 23. Migdał W.: Acta Agrar. et Silv. XXX, 95-100, 1992. 24. Nagórna-Stasiak B., Lechowski J., Kowalczyk M.: Medycyna Wet. 4, 224-226, 1997. 25. Ogilvie G.K., Marks S.L.: Magazyn Wet. 5, 333-346, 1999. 26. Pljasczenko S., Grigoriew G.: Swiniewodstwo 1, 18-19, 1985. 27. Roncero V., Redondo E., Gasques A., Duran E.: Med. Vet. 6, 363-370, 1989. 28. Skrzypczak W., Friedrich M., Jankowiak D., Janus K.: Witaminy. Wyd. AR w Szczecinie, 1994. 29. Sobiech P.: Magazyn Wet. 7-8, 46-48, 2001. 30. Wójcik A., Sowińska J., Iwańczuk-Czernik K.: Folia Univ. Agric. Stetin. Zoot. 42, 169-174, 2001.

Próba oceny charakteru szczeniąt o różnych typach użytkowości

Aneta Ziemińska

SGGW

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat funkcja użytkowa psów w Polsce, jak i na całym świecie, jest systematycznie ograniczana, coraz częściej stają się one wyłącznie zwierzętami „do towarzystwa”. Szczególnie ważne dla ludzi trzymających psy w domach, głównie dla samej przyjemności obcowania z naturą i żywym stworzeniem, jest ich zachowanie, obejmujące behavior dominacyjny i terytorialny, przyjacielskość w stosunku do właściciela i jego dzieci, a także pobudliwość. Dotychczas w hodowli psów rasowych kładziono główny nacisk na wygląd (eksterier). Selekcjonowano je, chcąc uzyskać zwierzę idealne, odpowiadające wzorcowi Międzynarodowej Federacji Kynologicznej (FCI). Przestano natomiast zwracać uwagę na psychikę psów, które przecież mają żyć w towarzystwie człowieka i nie powinny stanowić dla niego zagrożenia, czy choćby powodu nieustających kłopotów. Zdarza się,

niestety dość często, że pies o złych cechach charakteru jest po prostu eliminowany – usypiany lub, co gorsze, porzucany przez właściciela.

Testowanie psów w wieku szczenięcym ma na celu określenie wrodzonych cech charakteru, stosunku do człowieka oraz reakcji na zróżnicowane bodźce z otoczenia: akustyczne, optyczne i dotykowe. Test taki pozwala na dość precyzyjną, obiektywną ocenę charakteru szczenięcia, jego uzdolnień i predyspozycji do pracy z człowiekiem. Ma to duże znaczenie przy wyborze psa przez przyszłego właściciela dla określonego celu: pies do towarzystwa, pies polujący, aportujący, stróżujący, pasterski czy też spełniający inne zadania, jak na przykład praca w policji lub wojsku. Jednocześnie poznanie charakteru psa pozwala na wybór odpowiedniego zwierzęcia stosownie do potrzeb i usposobienia nabywcy. Ocena charakteru poszczególnych osobników określa ich przyszłe użytkowanie, zgodne ze standardem danej rasy. Powinno być to brane pod uwagę także przy doborze par rodzicielskich, gdyż cechy charakteru są dziedziczne, genetycznie uwarunkowane na podobnym poziomie jak cechy eksterieru.

Do najważniejszych testów psów stosowanych na świecie należą:

- test Humphreya (1934) – wybór szczeniąt owczarków niemieckich do szkolenia na psy służbowe;
- test dominacji Scotta i Fullera (1965) – określenie stopnia dominacji społecznej psów;

- test Pfaffenbergera (1971) – dla przyszłych przewodników niewidomych;

- test Campbella (1975), zmodyfikowany przez Fishera w 1994 r. – ocena zachowań dominacyjnych i submisyjnych psów;

- test Volharda i Fishera – PAT (1985) – określenie zdolności poszczególnych szczeniąt oraz ocena ich charakteru i prawidłowości budowy;

- test Phelps’a – ATTS (1985) – dla wszystkich ras psów;

- test Goggarda i Beilharza (1986) – dla przyszłych przewodników niewidomych;

- test „otwartego pola” Rasquaina (1987) – test typowo eksperymentalny, bez szerszego zastosowania w praktyce.

W badaniach własnych wykorzystano elementy różnych testów, w tym uproszczonego testu charakteru szczeniąt opracowanego w SGGW (Ścieszński i Kopacz, 1985). Ocena charakteru objęto szczenięta polskich ras psów: owczarka podhalańskiego, polskiego owczarka nizinnego, ogara polskiego, gończego polskiego i charta polskiego, będące własnością hodowców zarejestrowanych w Związku Kynologicznym na obszarze całej Polski. Zwierzęta pochodziły zarówno z hodowli domowych, jak i kennelowych.

Testowano szczenięta w wieku 6-7 tygodni, tzn. znajdujące się w trzeciej fazie socjalizacji, określanej mianem „fazy wpajania skojarzeń”. W tym wieku mają one już dobrze rozwinięty mózg, a jednocześnie są jeszcze minimalnie ukształtowane przez doświadczenie i naukę. Wykazują wtedy wrodzone cechy charakteru i reakcje na bodźce z otaczającego środowiska. Test przeprowadzony w tej fazie rozwoju szczeniąt ujawnia ich indywidualny temperament, a ocena pozbawiona jest wpływu czynników zewnętrznych.

Warunki przeprowadzania testu:

- szczenięta powinny być oceniane w osobnym pomieszczeniu lub na oddzielnym terenie, tak aby pozostałe szczenięta z miotu nie mogły poznać metod postępowania podczas testu. Należy jednak umieścić je w znanym miejscu, w celu wyeliminowania czynnika stresującego, który mógłby wpłynąć na końcowy wynik;

- szczenięta są mało aktywne po posiłku, często śpią, należy więc przeprowadzić test przed planowanym czasem karmienia, podczas ich normalnej aktywności;

- w dniu testu należy unikać stresujących szczenięta zdarzeń, jak na przykład tatuowanie czy wizyta u weterynarza;

- oceniane szczenięta nie powinny być chore, osłabione czy choćby zarobaczone.

Osoba testująca powinna być dla szczeniąt zupełnie obca, z którą wcześniej nie miały żadnego kontaktu.

Oceniając wyniki testu należy wykluczyć już wcześniej wyuczone zachowania szczeniąt, jak na przykład przychodzenie do hodowcy na zawołanie w czasie karmienia czy zabawy.

Dobrze przeprowadzony test powinien się charakteryzować:

- precyzją przeprowadzenia poszczególnych elementów, a co za tym idzie dokładnością uzyskanych informacji;

- ujednoczeniem warunków, w jakich jest przeprowadzany, w celu uzyskania porównywalności wyników (na ile jest to możliwe);

- obiektywną oceną na podstawie uzyskanych wyników, naukowym podejściem i właściwą interpretacją behawioralnych tendencji poszczególnych szczeniąt.

Osoba przeprowadzająca test musi mieć świadomość, że jej postawa ciała, a nawet wyraz twarzy może mieć wpływ na wyniki testu. Przed przeprowadzeniem testu nie wolno zasięgać informacji od hodowcy na temat poszczególnych szczeniąt, gdyż mogłoby to wpłynąć na obiektywność przeprowadzanej oceny.

PROPONOWANY TEST POLSKICH RAS PSÓW

1. Bodziec akustyczny – piszczałka dziecięca o wysokich tonach – w odległości kilku kroków od szczenięcia (fot. 1).

Fot. 1. Badanie reakcji na bodziec akustyczny – piszczałka dziecięca o wysokich tonach

Wrodzona reakcja szczenięcia na dany bodziec określa jego temperament, odwagę lub bojaźliwość w stosunku do głośnych, niespodziewanych dźwięków. Ma to duże znaczenie przy wyborze psa, który w przyszłości będzie brał udział w polowaniach lub pracował w wojsku czy policji (częsta styczność ze strzałami z broni palnej). Jednocześnie jest to doskonały test stwierdzający głuchotę zwierzęcia.

Szczenięta zwracające uwagę na dany dźwięk i chętnie podchodzące do jego źródła jest ufne i śmiałe. Natomiast szczenięta, które po usłyszeniu niespodziewanego hałasu podejmie próbę ucieczki, przejawia wysoki poziom wrażliwości na dźwięki i nie powinno w przyszłości być na przykład umieszczone w hałaśliwej rodzinie.

2. Bodźce optyczne:

- latarka awaryjna o zmiennym świetle, migająca w odległości kilku kroków od szczenięcia (fot. 2).

Test ten określa reakcję szczenięcia na obcy bodziec, stopień jego zainteresowania światłem, odwagę lub bojaźliwość w stosunku do bodźca pochodzącego z zewnątrz.

- szmatka przywiązana do sznurka, ciągnięta w odległości około pół metra od szczenięcia (fot. 3).

Czynność ta powinna być wykonywana powoli, bez gwałtownego szarpania, co mogłoby przestraszyć bardziej bojaźliwe szczenię. Pokazuje ona jego wrażliwość wzrokową, re-

Fot. 2. Badanie reakcji na bodźce optyczne – latarka awaryjna o zmiennym świetle

Fot. 3. Badanie reakcji na bodźce optyczne – szmatka przywiązana do sznurka

akcję na obcy przedmiot. Określa poziom odpowiedzi szczenięcia, która waha się od wykazywania zainteresowania obiektem i próby jego zbadania lub nawet złapania i gryzienia, do objawów strachu i prób ucieczki.

Poszczególne elementy testu mają duże znaczenie przy wyborze psów polujących, ujawniają wrodzoną ciekawość i instynkt łowny (psy gończe). Jednocześnie są doskonałymi sprawdzianami dobrego widzenia szczenięcia, umożliwiającymi wykluczenie ewentualnego słabego widzenia lub nawet całkowitej ślepoty.

3. Przywoływanie szczenięcia – testujący siedzi na piętach, w odległości kilku kroków od szczenięcia.

Taka postawa ciała eliminuje negatywny wpływ na szczenięcia postawy stojącej i nie powoduje jego dodatkowego onieśmienia, co mogłoby mieć odzwierciedlenie w rezultacie testu.

Element ten pozwala na określenie stopnia tzw. towarzyskości psa oraz jego ufności w stosunku do obcych osób.

4. Ustawienie szczenięcia przed sobą i delikatne głaskanie go – testujący siedzi na piętach, pod kątem około 45 stopni w stosunku do kolan.

Czynność ta określa poziom akceptacji dominacji ze strony człowieka, wrodzoną potrzebę dominacji szczenięcia, co może przejawiać się w próbach skakania na kolana i podgryzania ręki osoby testującej. Jednocześnie ujawnia ona ewentualny strach przed kontaktem z człowiekiem.

5. Bodźce dotykowe:

– podnoszenie szczenięcia do góry – trzymając go pod przednimi łapami, grzbietem do osoby testującej (fot. 4).

Fot. 4. Badanie reakcji na bodźce dotykowe – podnoszenie szczenięcia do góry

Ten element testu ujawnia reakcję szczenięcia w sytuacji, w której nie ma ono żadnej kontroli.

– przytrzymanie za kark (fot. 5).

Fot. 5. Badanie reakcji na bodźce dotykowe – przytrzymanie za kark

– położenie szczenięcia na łopatkach i uchwycenie go w okolicy szyi i klatki piersiowej – siła działania tego bodźca uniemożliwia szczenięciu przekroczenie się i wstanie (fot. 6).

Fot. 6. Badanie reakcji na bodźce dotykowe – położenie szczenięcia na łopatkach i uchwycenie go w okolicy szyi i klatki piersiowej

Czas trwania bodźców dotykowych określony został na 30 sekund. Jednak czasami szczenię wyrывa się bardzo gwałtownie, co powoduje skrócenie czasu jego działania. Zostaje wtedy ujawniona chęć szczenięcia do dominacji, całkowity brak zgody na przewodnictwo człowieka w stadzie.

Podczas sprawdzania reakcji na bodźce dotykowe należy zachować neutralną postawę i mimikę twarzy, jednocześnie utrzymując kontakt wzrokowy ze szczenięciem.

Jest to bardzo ważny i właściwie podstawowy element testu charakteru psów, gdyż pokazuje stopień akceptacji pełnej dominacji człowieka.

6. Aportowanie – rzucanie zwiniętego kawałka papieru na odległość kilku stóp przed szczenięciem (fot. 7).

Fot. 7. Aportowanie – rzucanie zwiniętego kawałka papieru na odległość kilku stóp przed szczenięciem

Ten element testu powinien być wykonywany w pozycji klęczącej. Należy najpierw zainteresować szczenię nieznanym obiektem, po czym rzucić go do przodu. W momencie,

kiedy szczenię złapie papier, trzeba zawołać je z powrotem do siebie.

Reakcja szczenięcia podczas tej próby pokazuje dość wyraźnie jego chęć do współpracy z człowiekiem lub wręcz przeciwnie – zupełną niezależność. Wynik tego testu ma dużą korelację z łatwością późniejszej tresury.

Zdolność i chęć do aportowania jest cechą pożądaną u dobrego psa myśliwskiego, choć psy polskich ras gończych nie były selekcjonowane w tym kierunku. Osobniki, które nie mają w swoim użytkowaniu aportowania, lecz chętnie podporządkowują się rozkazom właściciela, łatwo jest nauczyć tego zachowania.

PODSUMOWANIE

W dotychczasowej hodowli polskich ras psów nie prowadzono oceny i selekcji pod kątem cech charakteru poszczególnych zwierząt. Kryterium doboru były jedynie ich cechy użytkowe, przystosowanie do konkretnych zadań. W chwili obecnej tylko psy użytkowe – myśliwskie (użytkowane zgodnie ze standardem rasy), poddawane są różnego rodzaju próbom sprawdzającym ich predyspozycje do pracy, na przykład jako tropowce. Jednak doskonała użyteczność psa nie określa cech jego charakteru i behawioru. Dlatego konieczne wydaje się opracowanie prostego, a jednocześnie precyzyjnego testu charakteru szczeniąt i psów dorosłych, w celu łatwego wyboru psa odpowiadającego potrzebom nabywcy, jak i świadomej selekcji i doboru do rozrodu osobników posiadających pożądane cechy charakteru. Badania w tym kierunku są obecnie prowadzone w ramach Studium Doktoranckiego przy Wydziale Nauk o Zwierzętach SGGW w Warszawie.

Zakład Deratyzacji „SZCZUROŁAP”

Wiesław i Jarosław Dobrzeńscy
ul. Graniczna 10
87-100 Toruń
tel. (0-56) 655-21-41 lub 654-65-47
tel. kom. 0 601-212-487

Wyniszczam całkowicie bytujące i dochodzące szczury, z gwarancją. Fermy, mieszalnie pasz, zakłady rolne, magazyny, bezpieczeństwo 100%.
Metodę przedstawiłem w filmie „Szczurołap”.
Dla zainteresowanych wdramy HACCP.